

Списак препорука из коначног извештаја ОДИHR после избора из децембра 2023 и неиспуњених препорука после ранијих избора

Транспарентност Србија

Београд, 26.4.2024.

Достављено: председници Народне скупштине Републике Србије, секретару Народне скупштине Републике Србије и свим посланичким групама у Народној скупштини

Напомена: све препоруке су наведене према незваничном преводу ОДИHR¹, али у раду треба користити и енглески оригинал, као и образложење за препоруке.

---

¹ <https://www.osce.org/odihr/elections/serbia/556500>

Препоруке дате после ранијих избора

Препоруке из 2017. које нису у потпуности испуњене

Нису испуњене уопште

ПРИОРИТЕТНЕ ПРЕПОРУКЕ

2. Да би се учесницима избора обезбедиле једнаке могућности у такмичењу, потребно је строго поделити активности које су државничке и оне које су страначке и придржавати се те поделе.

5. Државна тела не би требала да се мешају у активности медија и новинара, којим би требало бити омогућено да делују слободно без застрашивања или притисака, административних санкција или других облика неправедног утицаја.

ОСТАЛЕ ПРЕПОРУКЕ

14. Да би процес подношења и потврђивања кандидата био инклузивнији, требало би преиспитати могућност укидања ограничења да бирачи могу да подрже само једног потенцијалног кандидата.

15. Државна тела би требало да предузму одлучне мере у циљу спречавања вршења притиска на бираче, укључујући запослене у државним институцијама и институцијама повезанима с државом. Случајеви изнуде морају се темељито истражити а појединци одговорни за то санкционисати.

17. Медији, нарочито јавни сервис, требало би да размотре усвајање мера којима ће сами да регулишу свој рад да би обезбедили праведну и независну уређивачку политику у праћењу изборне кампање, укључујући наглашавање јасног разграничења између званичних активности кандидата и њиховог појављивања као дела кампање како би се спречило да због извештавања о државним званичницима остали кандидати буду неправедно закинути.

Углавном су испуњене (према оцени ОДИХР)

ПРИОРИТЕТНЕ ПРЕПОРУКЕ

1. Изборно законодавство би требало да се преиспита на један свеобухватан и инклузиван начин у циљу решавања свих есенцијалних аспеката, кориговања недостатака и нејасних одредби и обезбеђивања овлашћења институцијама које ће им омогућити потребну контролу и надзор над спровођењем изборног процеса.

8. Законом би требало обезбедити делотворне механизме за обезбеђивање правног лека у случају изборних неправилности, укључујући могућност оспоравања свих упутстава и правила РИК-а. Законски рокови за подношење приговора који се односе на изборе и доношење одлука о њима, требали би бити продужени у складу с примерима најбоље међународне праксе.

ОСТАЛЕ ПРЕПОРУКЕ

12. Требало би размотрити брисање општег ограничења права гласа за особе које су проглашене ментално неспособнима и о сваком случају одлучивати појединачно на суду, у зависности од посебних околности.

Делимично су испуњене (према оцени ОДИХР)

ПРИОРИТЕТНЕ ПРЕПОРУКЕ

3. Одредбе о финансирању странака и изборне кампање се морају додатно побољшати у складу с ранијим препорукама ОЕБС/КДИГП-а у циљу увођења строжих прописа и веће транспарентности.

4. АБПК би требало да користи свој мандат у потпуности тако што ће на један проактиван начин да посматра и истражује сваку потенцијално нетранспарентну активност учесника избора у контексту спровођења избора.

6. Надзорне активности РЕМ-а би требало експлицитно проширити на све аспекте извештавања о изборима. РЕМ би могао да делује самоиницијативно, укључујући деловање на основи систематског праћења извештавања медија и процене да ли су медији поступали у складу с постојећим прописима. Требало би размотрити могуће измене и допуне ЗЕМ-а у циљу обезбеђивања ефикаснијих санкција, укључујући и доношење брзих и правовремених решења током изборне кампање.

7. Потребно је применити одлучне мере у циљу решавања сталних проблема који се јављају са тачношћу бирачких спискова. Требало би размотрити могућност реорганизације бирачких спискова на један практичнији начин.

ОСТАЛЕ ПРЕПОРУКЕ

11. Изборна администрација би могла да размотри спровођење обухватне обуке којом би се обрадиле све фазе процедура изборног дана у једном стандардизованом и делотворнијем формату за све чланове БО-а.

13. У циљу повећања поверења јавности у квалитет извода из бирачког списка, требало би размотрити могућност објављивања једног дела података садржаних у изводима из бирачког списка због могућности излагања истих на увид јавности у складу са законом и најбољом међународном праксом.

16. Требало би подузети свеобухватне мере у циљу јачања финансијске и уређивачке независности јавних сервиса. Требало би размотрити облике адекватних финансијских механизма да би се смањила зависност од државног буџета. Закони којима се регулише рад медија требали би се у потпуности примењивати да би се обезбедила већа транспарентност власничке структуре медија и њихово финансирање.

18. Позитиван пример успостављања БО с подједнако заступљеним националним мањинама могао би да се преслика као пример најбоље праксе и у друге пределе у којима живи значај број припадника националних мањина.

20. РИК би требало да уложи додатне напоре у циљу обезбеђивања тајности гласања. То би требало експлицитно да се реши у оквиру одржавања обуке, уз доношење јасних и уједначених упутстава.

Препоруке из 2020. које нису у потпуности испуњене

Нису испуњене уопште

ПРИОРИТЕТНЕ ПРЕПОРУКЕ

4. Власти би требало да предузму мере у циљу спречавања вршења притиска на бираче, укључујући оне запослене у државним институцијама и предузећима повезанима са државом. Случајеви наводне присиле морају се темељито истражити а одговорне особе сносити последице.

10. У циљу решавања питања тачности извода из бирачког списка, власти треба да изврше детаљну проверу Јединственог бирачког списка што је пре практично могуће.

ОСТАЛЕ ПРЕПОРУКЕ

17. Да би поступак подношења и проглашења изборних листа био свеобухватнији, могло би се размотрити укидање ограничења према којем бирачи могу подржати само једну изборну листу.

Углавном су испуњене (према оцени ОДИХР)

ПРИОРИТЕТНЕ ПРЕПОРУКЕ

1. У складу са међународно преузетим обавезама, промене у законима треба усвојити након спроведених јавних консултација. Основни аспекти избора не би требало да се мењају унутар годину дана пре избора.

2. Да би се обезбедило поштовање начела правне сигурности, значајан број прописа требало би да буду укључени првенствено у законе које је усвојила Скупштина, док би само техничка питања и детаљи требало да буду регулисани подзаконским актима, укључујући упутства Републичке изборне комисије (РИК).

8. Да би се обезбедило ефикасно решавање спорова, у складу са најбољом праксом, рокови за подношење приговора и за доношење одлука од стране РИК-а и Управног суда могли би се продужити. Рокови за подношење приговора требало би да теку од тренутка када је подносилац приговора постао упознат са почињеном неправилношћу.

ОСТАЛЕ ПРЕПОРУКЕ

19. Могло би се размотрити увођење законске обавезе везано за идентификацију добављача на свим штампаним и дигиталним материјалима за изборне кампање, као и санкције због непоштовања закона и његовог ефикасног спровођења, укључујући конфисковање материјала за изборну кампању на којем није јасно видљива ознака добављача.

29. Треба успоставити ефикасан систем за подношење приговора заинтересованих страна који се односе на неправилности утврђене на изборни дан. Да би се олакшао такав поступак, на бирачка места могао би да се стави на располагање стандардизовани формулар за приговоре, а упутства о поступању са таквим приговорима могла би се укључити у приручник о процедурама изборног дана.

Делимично су испуњене (према оцени ОДИХР)

ПРИОРИТЕТНЕ ПРЕПОРУКЕ

3. Власти треба да предузму мере за спречавање злоупотребе службеног положаја и јавних ресурса. Надгледање поштовања закона требало би да буде ефикасно, док би кршења требало санкционисати казнама према принципу пропорционалности с ефектом одвраћања од понављања санкционисане

6. Изводи из бирачког списка требају бити доступни јавности на увид. Закон о јединственом бирачком списку и Закон о заштити података о личности треба да буду усаглашени и да детаљно пропишу обим личних података бирача који сме бити објављен, као и који је то безбедан и законит приступ тим подацима.

7. Независност Регулаторног тела за електронске медије (РЕМ) треба ојачати, а његове обавезе током периода кампање треба да буду изричито дефинисане законом и проширене на све аспекте медијског извештавања о изборима. РЕМ би требало да делује самоиницијативно, укључујући предузимање благовремених активности заснованих на систематском праћењу извештавања о изборима и поступања у складу са утврђеним прописима.

ОСТАЛЕ ПРЕПОРУКЕ

14. Сви чланови БО-а, укључујући и оне из проширеног састава, требало би да прођу правовремену, ефикасну и уједначену обуку о процедурама изборног дана, посебно у погледу пребројавања гласова, логичко-рачунарске контроле резултата и комплетирања записника о резултатима

15. Законодавство треба ускладити са циљевима Конвенције УН-а о правима особа са инвалидитетом, уклањањем свих ограничења бирачког права по основу интелектуалних тешкоћа или психосоцијалног инвалидитета.

16. Да би повећали транспарентност поступка регистрације бирача и поверење у тачност извода из бирачког списка, власти би могле размотрити периодично објављивање података из бирачког списка, разврстаних по различитим врстама ажурирања, и броја регистрованих бирача по општинама.

18. Да би се повећала транспарентност финансирања кампање, треба обратити пажњу на претходне препоруке КДИЛП-а и ГРЕЦО-а, укључујући смањивање лимита за донације и увођење обавезе подношења и објављивања финансијских извештаја пре изборног дана.

20. Могло би се размотрити увођење механизма за ефикасан надзор, укључујући обавезно примање извода из банака који би омогућили верификацију тачности извештаја о финансирању изборних кампања учесника избора.

21. Закон треба да пропише степеновани систем санкција према принципу пропорционалности с ефектом одвраћања од понављања санкционисане радње, а неправилности треба санкционисати.

22. Независност јавних сервиса треба ојачати обезбеђивањем довољних и одрживих финансијских средстава, чиме би се на крају елиминисала зависност јавних сервиса од државног буџета.

23. Да би услови за све учеснике били исти, могао би бити размотрен начин регулисања извештавања медија о званичницима који су истовремено и учесници избора.

24. Треба размотрити постављање јасних критеријума у закону којима би се омогућило утврђивање статуса националне мањине за изборне листе, чиме би се спречила злоупотреба посебних одредби које се односе на листе националних мањина.

28. Да би се обезбедила тајност гласања за све бираче, укључујући особе са физичким инвалидитетом, распоред бирачких места и дизајн бирачких кабина требало би да се преиспитају. Треба размотрити подизање свести јавности о томе колико је важна тајност гласања, улажући циљане напоре у образовање бирача.

Препоруке из 2022. које нису у потпуности испуњене

Нису испуњене уопште

ПРИОРИТЕТНЕ ПРЕПОРУКЕ

2. Да би се обезбедила доследна примена изборних процедура и унапредила професионалност изборне администрације, могла би се размотрити стандардизована обавезна обука за све чланове локалних изборних комисија и бирачких одбора као и за потенцијалне чланове, односно проширени састав.

3. Да би одговорили на забринутост око тачности извода из бирачког списка и повећали поверење јавности, државни органи, што пре је могуће, треба да омогуће спровођење потпуне ревизије Јединственог бирачког списка и регистра матичних књига, уз учешће релевантних актера, укључујући политичке странке и представнике цивилног друштва.

4. Власти треба да предузму мере за спречавање злоупотребе службеног положаја и јавних ресурса. Закон би требало да обезбеди јасно раздвајање између званичних функција и предизборних активности носилаца функције. Надлежни државни органи треба да проактивно санкционишу кршења и да их решавају кроз пропорционалне и дестимулативне санкције.

5. Власти би требало да успоставе и спроводе ефикасне законске и институционалне механизме надзора којима би се спречило застрашивање и притисак на бираче, укључујући и запослене у јавним и државним институцијама и предузећима.

6. Да би се обезбедило поштовање начела правне сигурности и одговорност за финансирање кампање, потребно је даље ревидирати законодавство како би се отклонили недостаци и примениле претходне препоруке КДИЛП-а и ГРЕЦО-а, укључујући експлицитну регулацију кампање коју спроводе треће стране и одредбе о ефикасним, пропорционалним и дестимулативним санкцијама за кршења и неадекватно извештавање. Да би се омогућила ефикасна примена, Кривични закон треба ускладити са Законом о финансирању политичких активности.

ОСТАЛЕ ПРЕПОРУКЕ

10. Да би се побољшало ефективно остваривање права гласа, РИК би требало да развије и примени благовремен, свеобухватан и усмерени програм едукације бирача, укључујући едукацију о правима бирача, спречавању групног гласања и важности тајног гласања.

12. Законодавство треба даље ускладити са циљевима Конвенције УН о правима особа са инвалидитетом уклањањем свих преосталих ограничења гласачких права на основу интелектуалног или психосоцијалног инвалидитета.

14. Да би се даље промовисао плурализам у изборном процесу и слобода удруживања, могло би се размотрити уклањање ограничења за потписивање подршке више од једног председничког кандидата и једне листе кандидата за народне посланике.

16. Да би се промовисали једнаки услови међу изборним учесницима, требало би размотрити увођење ограничења трошкова кампање. Законске рокове за расподелу јавних средстава за изборне кампање треба прилагодити да би кампање имале смисла. Законом треба увести мере заштите од злоупотребе

јавних средстава намењених за кампању.

19. Државни органи треба да јавно и најоштрије осуде све претње новинарима и да уведу ефикасне мере заштите новинара од напада који имају за циљ да их ућуткају, укључујући и кривично гоњење починилаца.

21. У складу са добром међународном праксом, Управни суд би требало да буде законски обавезан да разматра све предмете у вези са изборима на јавним расправама на којима странке имају право да буду саслушане.

22. Надлежни органи треба да предузму брзе и ефикасне кораке да истраже наводе о прекршајима, укључујући застрашивање бирача и куповину гласова. Починиоци треба да се благовремено позову на одговорност. Омбудсман треба да усвоји проактиван приступ, укључујући кампање информисања бирача, како би подстакao бираче да пријаве таква кршења.

25. Како би се смањила или елиминисала потреба за понављањем избора, могло би се размислити о изменама закона којим би се прописало да се гласање понавља само у случају озбиљних неправилности које могу утицати на исход избора, након исцрпљивања свих других мера, као што је испитивање изборног материјала и структурирано поновно пребројавање гласова.

Делимично су испуњене (према оцени ОДИХР)

ПРИОРИТЕТНЕ ПРЕПОРУКЕ

1. Да би се обезбедило поштовање начела правне сигурности и пружиле једнаке могућности изборним учесницима, било би корисно преиспитати законодавство како би се, много пре следећих избора, одговорило на изазове у вези са злоупотребом административних ресурса и приступа медијима, и уклониле преостале празнине и нејасне одредбе, у оквиру инклузивног и транспарентног консултативног процеса.

7. Потребно је ојачати независност Регулаторног тела за електронске медије (РЕМ). Одговорности овог тела током периода кампање треба да буду експлицитно дефинисане законом и да обухватају све аспекте медијског извештавања о изборима. РЕМ треба да проактивно користи своја законска овлашћења за поступање по службеној дужности у случају кршења медијске регулативе, на основу систематског мониторинга.

8. Да би се обезбедила конзистентност процеса гласања, пребројавања и процеса табулације, РИК треба да објави јасна, доследна и благовремена упутства и одлуке о свим процедурама на дан избора које нису довољно регулисане статутарним законом.

9. Изборна администрација треба да предузме мере за побољшање ефикасности решавања спорова, кроз суштинско разматрање свих приговора у вези са изборним даном и омогућавање пријављивања управних и кривичних прекршаја надлежним органима.

ОСТАЛЕ ПРЕПОРУКЕ

11. РИК, државни и локални органи, у сарадњи са релевантним организацијама особа са инвалидитетом, треба да предузму даље мере како би осигурали независан приступ целокупном изборном процесу особама са различитим врстама инвалидитета. Изборне власти треба да пруже детаљне информације о изборима у различитим доступним форматима.

13. Да би се гарантовало опште право гласа и спречило неоправдано одузимање права гласа или неједнак третман бирача, треба размотрити увођење објективних, разумних и недискриминаторних процедура за упис грађана без сталног пребивалишта у бирачке спискове и могућности да ти грађани остваре своја бирачка права.

15. Могло би се размотрити да се законом наложи органима за сертификацију да њихове услуге буду на располагању свим учесницима под недискриминаторним условима. Изборне власти треба да обезбеде одговорност за сва кривична дела или друге злоупотребе до којих је дошло током процеса подношења и проглашења кандидата.

17. Агенција за спречавање корупције по закону би требало да проактивно и благовремено идентификује прекршаје и да на представке одговара доношењем формалних одлука, које подлежу судској ревизији. Закон би требало да прописује убрзане рокове за цео процес решавања спорова у вези са кршењем финансирања кампање.

18. Надлежни државни органи треба да допринесу јачању медијског плурализма даљим повећањем транспарентности власништва над медијима, промовисањем разноврсности политичких садржаја у медијима и систематским праћењем поштовања законских обавеза емитера.

20. Регулисање медијског извештавања о функционерима који су такође и кандидати би могло бити додатно ојачано, укључујући продужење забране медијског извештавања о свим догађајима отварања и инаугурације за све време трајања кампање.

23. Треба уложити додатне напоре да се доделе адекватне просторије за бирачка места како би се спречила гужва, осигурала тајност гласања и омогућио лак и независан приступ бирачима са физичким инвалидитетом.

Препоруке из извештаја за изборе из 2023.

XVI. ПРЕПОРУКЕ

Ове препоруке садржане су у самом тексту извештаја и нуде се у циљу даљег унапређења спровођења избора у Републици Србији и као подршка напорима да избори буду у складу са обавезама ОЕБС-а и другим међународним обавезама и стандардима за демократске изборе. Ове препоруке треба читати заједно са претходним препорукама КДИЉП-а које још увек нису решене. КДИЉП је у потпуности спреман да помогне државним органима Републике Србије да додатно побољшају изборни процес и да размотре препоруке у овом и претходним извештајима.

A. ПРИОРИТЕТНЕ ПРЕПОРУКЕ

1. Да би се ефикасно спровеле препоруке наведене у овом и претходним извештајима КДИЉП-а о посматрању избора, неопходне измене законодавства би требало иницирати довољно пре наредних избора кроз укључив консултативни процес заснован на широком политичком консензусу. Ако буде реконституисана, међуресорна Радна група за координацију и праћење спровођења примене препорука за унапређење изборног процеса требало би да функционише потпуно транспарентно, уз укључивање релевантних актера, као што су организације цивилног друштва.
2. Како је и претходно препоручено, да би се осигурала доследна примена процедура на дан избора и побољшао професионални капацитет изборне администрације, могло би се размотрити увођење стандардизоване обавезне обуке за све чланове и потенцијалне чланове локалних изборних комисија и бирачких одбора, укључујући и проширене саставе ових органа.
3. Да би се побољшало ефективно остваривање бирачког права, Републичка изборна комисија требало би да развије и спроведе благовремен, свеобухватан и циљно усмерен програм едукације бирача, који укључује едукацију о правима бирача, превенцију групног гласања и значај тајности гласања. Детаљне информације и материјали за едукацију бирача требало би да буду доступни у више приступачних формата.
4. Да би се одговорило на забринутости у вези са тачношћу бирачког списка и повећало поверење јавности, требало би преиспитати релевантне законе, прописе и праксе како би се омогућио приступ подацима о регистрацији бирача и олакшало спровођење значајне ревизије Јединственог бирачког списка уз учешће релевантних актера, укључујући политичке странке и цивилно друштво, а у складу са стандардима заштите података.
5. Законом би требало да се обезбеди јасно раздвајање између јавних функција и активности у кампањи носилаца тих функција. Власти би требало да предузму мере којима се спречава злоупотреба положаја и државних ресурса, а све прекршаје да решавају проактивно кроз пропорционалне и одвраћајуће санкције.
6. Власти би требало да спрече застрашивање и притисак на бираче, укључујући и на запослене у јавним и државним институцијама и предузећима, као и да ојачају механизме надзора.
7. Независност Регулаторног тела за електронске медије (РЕМ) мора бити ефективно гарантована у складу са најновијим законским одредбама. РЕМ би требао проактивно да користи законска овлашћења да поступа по службеној дужности у случајевима кршења медијских прописа, на основу систематског надзора.

Б. ОСТАЛЕ ПРЕПОРУКЕ

Изборна администрација

8. Изборна администрација би требало да на свеобухватан начин и благовремено прикупља и објављује податке разврстане по полу о заступљености у својим органима. Требало би уложити додатне напоре да се осигура родно уравнотежена заступљеност у свим органима за управљање изборима, у складу са законом.

9. Како би остварила одрживи напредак у својим активностима, као што су развој упутстава, обука изборних службеника, побољшање кампања за едукацију бирача и унапређење приступачности изборног процеса, Републичка изборна комисија требало би да буде опремљена довољним административним и техничким капацитетима, укључујући постојање њеног сталног секретаријата.

Регистрација бирача

10. Законодавство треба даље ускладити са циљевима Конвенције УН о правима особа са инвалидитетом уклањањем свих преосталих ограничења бирачког права на основу интелектуалних или психосоцијалних потешкоћа.

Подношење и проглашење изборних листа

11. Као што је и претходно препоручено, да би се додатно промовисао плурализам у изборном процесу и слобода удруживања, могло би се размотрити уклањање ограничења против давања подршке за више од једне листе.

12. Могло би се размотрити ревидирање законодавства како би се кандидатима омогућило да исправе све уочене недостатке у документацији за подношење изборне листе, након што Републичка изборна комисија објави своју одлуку.

Изборна кампања

13. Да би се осигурали једнаки услови за вођење изборне кампање, власти би требало да спроведу мере, којима се у потпуности остварује право свих изборних актера на приступ и коришћење јавних простора за потребе кампање под једнаким условима.

14. Требало би успоставити додатне механизме и подстицаје којима се охрабрују политичке странке да промовишу учешће жена у политичком животу, да повећају њихову видљивост током изборних кампања и унапреде њихову улогу у политици.

Финансирање изборне кампање

15. Да би се промовисале једнаке могућности у кампањи, могло би се размотрити укидање захтева за полагање јемства за политичке странке и групе грађана које нису заступљене у Народној скупштини и локалним скупштинама као предуслов за исплату прве рате јавних средстава за изборну кампању.

16. Да би се осигурала правна сигурност и одговорност у финансирању кампања, потребно је додатно ревидирати законодавство како би се решиле постојеће празнине и имплементирале претходне препоруке КДИЛП-а, укључујући и јасну регулативу кампања „трећих лица”. Агенција за спречавање

корупције требало би да проактивно истражује и санкционише кампање финансиране од стране неовлашћених субјеката.

17. Законодавство би требало изменити како би се захтевало од Агенције за спречавање корупције да благовремено објави одлуке о кршењу Закона о спречавању корупције за време изборне кампање укључујући и све пратеће тужбе. Додатно, праћење усклађености са овим законом требало би да буде одређено као задатак теренских посматрача Агенције, уколико се настави са њиховим распоређивањем у будућим изборима

Медији

18. Надлежни органи треба да испуне своју дужност у погледу заштите безбедности медијских радника кроз ефикасне и благовремене мере, укључујући брзу истрагу и процесуирање одговорних за нападе и лоше поступање према новинарима и другим медијским актерима, као и да јавно осуде све претње упућене новинарима.

19. Да би пружили објективне информације о кандидатима и омогућили бирачима да донесу информисану одлуку, медији би требало да искористе своје право на уредничку независност и да избегавају, у оквиру вести и информативних програма, употребу материјала које су произвеле партије, нарочито у периоду изборне кампање.

Националне мањине

20. Да би се спречила злоупотреба посебних одредби за листе националних мањина, требало би размотрити додатно прецизирање правних критеријума за одређивање статуса националне мањине и процедура за њихову регистрацију.

Решавање изборних спорова

21. Управни суд треба да користи сва доступна средства да осигура право на ефикасан правни лек у изборним споровима и у тим случајевима требало би да одржава усмена јавна рочишта.

Посматрање избора

22. Власти би требало да обезбеде адекватне услове домаћим и међународним посматрачима како би имали неометан и правовремени приступ свим информацијама у вези са изборима, и обављали своје активности у окружењу без притисака и застрашивања, у складу са међународним обавезама Србије.

Дан избора

23. Као што је и претходно препоручено, требало би уложити додатне напоре да се обезбеде адекватни простори за бирачка места како би се спречиле гужве, осигурала тајност гласа и омогућио лак и независтан приступ бирачима са физичким инвалидитетом.

Развој догађаја након одржаних избора

24. Законом би требало утврдити разумно кратке рокове Уставном суду за разматрање изборних жалби и омогућити продужени временски оквир за спровођење поновљених избора.

25. Требало би размотрити израду додатних упутстава за локалне изборне комисије за детаљни преглед захтева за поништавање резултата гласања, као и правила за РИК о поступању по приговорима против њихових одлука.